

ספרי חמד או ספרי רמ"ד

שלמה ראזענבערג

ברוקלין, נ. י.

נודמן לידי מכ"ע "הדואר" מח' תשרי תש"ך גליון ל"ח. פגע בי מאמר א' ובראשו נקוב תוארו: "ספרי חמד או ספרי רמ"ד" ("חמד" בשני סגולים, "רמד" שוא ופתח). המדובר בהמאמר הוא ע"ד הצוואה ממרן הק' מאוה"ג הח"ס זי"ע שכתוב בה כידוע לכל: "ובספרי רמ"ד, אל תשלחו יד, עולמי עד, או רגלך לא ימעד, תנ"ך עם פרש"י ותורה עם פי' רמב"ן תהגו ותלמדו את בניכם" וכו'.

הכותב הביא דברי עורך "ווינער אינזאץ-עליט" ודברי גורדון עורך "המגיד" משנת תרמ"ו בערך, שלפי דבריהם, מסר להם בשיחה א' הגה"ק הר"ש סופר ז"ל מקראקא כי המלה "רמ"ד" הועתקה בטעות. כי באמת בהצוואה בכי"ק כתוב "ובספרי חמד" הכי וונה ספרי עגבים ורומאנים...

כותב המאמר הרחיב הדיבור ממקורות "נאמנות" ומתאמץ להטיל ספק בדבר שלא רפרף בו אדם מעולם. ובאמת לולא דמס-תפינא לעבור בשתיקה על הטלת מום בקד-שים, ולראות כבלע את הקודש החרשתי, כי האמת יורה דרכו וכל מי שרגיל קצת בספרותנו, ספרות דקדושה מסטרא דימינא, בלאו הכי יודע אמיתתם של דברים.

אמנם ההכרח לא יגונה לטפל בדבריהם כדי להוציא מלבן של צדוקין ולהראות לעין כל טעותם, אם בשוגג ושבשקר יסו-דם, אם במזיד, כחשו בעלי העתונים הנזכרים, וגם שמו בכליהם, כלומר במכ"ע שלהם. ואברר דברי כדלקמן.

(א) הוצאתה לאור הכי מאוחרת של הצ' וואה נמצא בספר "ספר הזכרון" להח"ס זי"ע ע"י "מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד" בסיוע "מעין החכמה" שבירושלים עיה"ק, שנת תשי"ז. בפתיחת המו"ל כתוב כזה: "הצוואה הועתקה בדיוק נמרץ מן התצלילים עצם כי"ק, ולא הוספנו או גרענו אפי' בסימני הפסיק והנקודה כ"א נעתקה בשלמותה ממש כפי שנכתבה ע"י מרן ז"ל". הרי לך ברור שאין כל ספק שבכ"ק כתוב בכתב ישר "ובספרי רמ"ד".

(ב) ע"ד סמכות עדותן של הנזכרים על דברי הגאון ז"ל מקראקא. הרב הגה"צ ר' שלמה סופר ז"ל מבערעג-סאז, בעל חוט המשולש ואיגרות סופרים ועוד, סופר מהיר ודייקנא שהי' סמוך לה-מקור, — נולד שנת תרי"ג — שלא זזה ידיו מיד אביו הגאון בעל כ"ס ז"ל עשרות בשנים, וגם העיד על עצמו שהי' חברתו מצוי' מאוד עם דודו הגאון מקראקא ושמם אותו הרבה, מביא ממנו ענינים הרבה עובדות שחזו עיניו, התנהגותו, דעותיו, — כתב בס' חוט המשולש הנזכר דף נ"ב ע"ב בציונו על המלים "ובספרי רמ"ד" שבהצוואה, וז"ל:

"הלואי עשו רבותינו הקדושים כן בעת התחיל רמ"ד וחבריו להשריץ צחנתו במדינת אשכנז, אשר ע"י נתגנפו גם שאר המדינות, להפריש ולהבדיל אותם מעדת ישראל, כי אז לא הי' בידם להשחית ולהוריד כבוד התורה ולומדי' כ"כ כמו שעשו, אבל בזה הי' רמ"ד כחכם הרואה את הנולד כי מורא על ראשו שלא יעשו עמו כמו שעשו חכמי ישראל באמשטרדאם עם האפיקורוס המפורסם שפינאזע שר"י" וכו' עכ"ל ממש.

מעתה איך יתכן שמוח אינטלקטואלי וסור-פר גדול וצדיק ורם המעלה ואב"ד כמוהו לא ידע מכל הנ"ל כלום... או שנוכרח לומר שהוא — הר' שלמה — החליף השיטה וכתב באבותיו ח"ה, ואיך אפשר שלא ידע או שמע הוא מדודו הגאון ז"ל מה שידעו או שמעו ממנו הם. ואיך יובן שיהי' שיטת הר' שלמה ז"ל ועמדתו באופן קיצוני כזה — אפי' יתעקש המתעקש שאפשר שר' שלמה החריש בכוונה על דברי דודו הגאון — בעוד שידע שאין המדובר בהצוואה כלל מרמ"ד.

אמנם בדותא היא בפיהן של עתונאים הנ"ל.

(ג) ראה לשונו הקדוש בהצוואה: "ובספרי רמ"ד, אל תשלחו יד, לעולמי עד, וכו' תנ"ך עם פרש"י ותורה עם פי' רמב"ן תהגו ותלמדו" וכו'. ובהיות שרמ"ד חיבר פי' על התורה, תרגומו כידוע, יתכן השייכות, היינו, שבספרי ופירושי רמ"ד אל תהגו אמנם תלמדו ותהגו בפרש"י ורמב"ן רבותינו הקדושים האמתיים, אבל אם נאמר שהי' כתוב ספרי חמד והכוונה על ספרי